

BY 71/RIL 149-2019

**Suomen Betoniyhdistys ry
Suomen Rakennusinsinöörien Liitto RIL ry**

**Betonirakenteiden
työmaatoteutus**

by ril

RILin julkaisuilla on oma kotisivu, joka löytyy osoitteesta www.ril.fi/kirjakauppa ko. kirjan kohdalta. Sinne on koottu tiedot julkaisun painoksista sekä mahdolliset lisäinformaatiot.

JULKAISIJA JA KUSTANTAJA:

Suomen Betoniyhdistys ry
Suomen Rakennusinsinöörien Liitto RIL ry

MYYNTI:

Suomen Rakennusinsinöörien Liitto RIL ry
Lapinlahdenkatu 1 B, 4. krs, 00180 Helsinki
www.ril.fi/kirjakauppa

ISBN 978-951-758-641-2 (nid.)

ISBN 978-951-758-642-9 (pdf)

ISSN 0356-9403

Painopaikka: , 2019

Tämän teoksen osittainenkin kopiointi ja saattaminen yleisön saataviin on tekijänoikeuslain (404/61, siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen) mukaisesti kielletty ilman nimenomaista lupaa.

© Suomen Rakennusinsinöörien Liitto RIL ry/Suomen Betoniyhdistys ry

Alkusanat

Suomen Betoniyhdistys ry ja Suomen Rakennusinsinöörien Liitto RIL ry ovat yhteistyössä laatineet käsillä olevan julkaisun *BY 71/RIL 149-2019 Betonirakenteiden työmaatoteutus*. Kirja on uudistettu ohje julkaisusta *RIL 149-1995 Betonityöohjeet*.

Uudistetussa käsikirjassa on otettu huomioon tapahtunut kehitys lainsäädännössä, standardoinnissa, normituksessa sekä betonirakentamisessa. Suurimmat muutokset ovat tapahtuneet normeissa ja standardeissa. Suomessa on betonirakenteiden osalta siirrytty eurooppalaisten standardien käyttöön suunnittelun, tuotteiden ja työn suorituksen osalta. Rakennustuotteiden CE-merkintä tuli pakolliseksi heinäkuussa 2013. Suunnittelussa on siirrytty eurooppalaisten suunnittelunormien eurokoodien käyttöön.

Käsillä olevassa kirjassa on painotettu rakentamisen laatua ja laadunvarmistusta, työturvallisuutta ja rakennusaikaista kosteudenhallintaa. Pääpaino on tavanomaisessa paikalla valurakentamisessa, ja elementtirakentamista on käsitelty vain keskeisiltä osin. Betonirakenteiden korjausta uudistetussa kirjassa ei ole käsitelty.

Kirja on laadittu työryhmässä Pekka Talaskivi puheenjohtajana (1.5.2018 alkaen), Gunnar Åström (puheenjohtaja 31.4.2018 saakka), Olli-Pekka Kari, Ari Manti-la, Tarja Merikallio, Elina Paukku, Max Vuorio ja Seppo Petrow sihteerinä ja kirjan päätoimittajana.

Kiitämme ohjeen kirjoittajia, työryhmää, lausunnonantajia sekä kaikki muita, jotka asiantuntijuudellaan ja sitoutumisellaan ovat mahdollistaneet tämän ohjeen syntymisen.

Helmikuussa 2019

SUOMEN BETONIYHDISTYS ry

SUOMEN
RAKENNUSINSINÖÖRIEN LIITTO RIL ry

Matti Pentti   Tarja Merikallio
puheenjohtaja   toimitusjohtaja

Timo Kohtamäki
puheenjohtaja

Miimu Airaksinen
toimitusjohtaja

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	11
2.	BETONIRAKENTAMISEN VAATIMUKSET JA YLEISOHJEET	13
2.1	Yleistä	13
2.2	Betonirakentamisen viranomaisvaatimukset ja soveltamisohjeet	14
2.2.1	Yleistä	14
2.2.2	Kelpoisuuden osoittaminen	16
2.2.3	Rakennustuoteasetus	16
2.2.4	Rakennustuotteiden kansallinen tuotehyväksyntälaki	18
2.2.5	Muut varmennusmenettelyt	19
2.2.6	Vaativuusluokat ja toteutusluokat	19
2.2.7	Toleranssiluokat	20
2.2.8	Betonirakenteiden käyttöikä ja rasitusluokat	21
2.2.9	Betonityössä vaaditut pätevyydet	24
2.3	Toteutusasiakirjat	25
2.3.1	Rakennesuunnitelmien sisältö	25
2.3.2	Muut asiakirjat	27
2.4	Rakentamisen osapuolet, tehtävät ja vastuut	27
2.4.1	Yleistä	27
2.4.2	Rakentamisen ohjausjärjestelmä	27
2.4.3	Rakennustyön viranomaisvalvonta	28
2.4.4	Viranomaisvelvoitteiden noudattamatta jättäminen	29
2.4.5	Rakennushankkeen osapuolet ja tehtävät	30
2.4.6	Rakennushankkeen aloitus	36
2.4.7	Rakennustyön tarkastusasiakirja	38
2.5	Tietomallintaminen ja tiedon hallinta	40
2.5.1	Rakennuksen tietomalli	40
2.5.2	Tietomallintamisen ja kaksiulotteisen CAD-suunnittelun erot	41
2.5.3	Tietomallin tiedot ja niiden käyttö	41
2.5.4	Tietomallintamisen hyödyt	42
2.5.5	Tiedon formaatti	43
2.5.6	Tietomallinnuksen yleistyminen ja työkalut	43
2.5.7	Rakennuksen tietomallin vaiheistus	44
2.5.8	Tietomallinnuksen tilanne	45
3.	BETONITÖIDEN SUUNNITTELU	47
3.1	Yleistä	47
3.2	Betonitöistä laadittavat suunnitelmat	47
3.3	Betonirakenteiden olosuhde- ja kosteudenhallinta	48
3.3.1	Yleistä	48
3.3.2	Kosteuden vaikutukset betonirakenteissa	49
3.3.3	Betonirakenteiden kosteuden lähteet työmaaolosuhteissa	49
3.3.4	Kosteuden sitoutumismuodot	50
3.3.5	Betonirakenteen kuivuminen	51
3.4	Rakentamisaikainen kosteudenhallinta	53
3.4.1	Kosteudenhallintaprosessi	53
3.4.2	Kosteudenhallintasuunnitelma	55

3.4.3	Kosteusriskien hallinta	55
3.4.4	Betonirakenteiden kuivumisajan arviointi.....	57
3.4.5	Työmaaolosuhteiden hallinnan suunnittelu	58
3.4.6	Kastumisen estäminen.....	59
3.4.7	Betonirakenteiden kuivatus.....	60
3.4.8	Kosteusmittaussuunnitelma	63
3.4.9	Kosteudenhallinnan organisointi, seuranta ja valvonta	64
3.5	Betonirakentamisen laadunvarmistus	64
3.5.1	Laatu ja laadunvarmistus	64
3.5.2	Betonin valmistuksen laadunvalvonta.....	65
3.5.3	Rakenteiden valmistuksen laadunvalvonta.....	66
3.5.4	Elementtitehtaat	68
3.6	Työturvallisuus	68
3.6.1	Yleistä	68
3.6.2	Rakennuttajan toiminta	68
3.6.3	Suunnittelijan toiminta.....	69
3.6.4	Urakoitsijan toiminta.....	69
4.	TYÖN TOTEUTUS.....	75
4.1	Valmistelevat työt	75
4.2	Työturvallisuus	75
4.3	Muottityöt.....	76
4.3.1	Betonipinnat ja vaatimukset.....	76
4.3.2	Muottien rakenteet ja muottimateriaalit.....	77
4.3.3	Muottien pintamateriaalit.....	78
4.3.4	Muottien käyttö.....	81
4.3.5	Muottijärjestelmät.....	82
4.3.6	Muottien tukirakenteet ja niiden suunnittelu.....	93
4.3.7	Muottityön suunnittelu	95
4.3.8	Työsaumat	99
4.3.9	Muotiniirrotusaineet	101
4.3.10	Muottien ja tukirakenteiden purkaminen	104
4.4	Raudoitustyöt	109
4.4.1	Yleistä	109
4.4.2	Betoniteräkset	114
4.4.3	Raudoitteiden valmistus.....	119
4.4.4	Raudoituksen peruskomponentit	120
4.4.5	Kaksiulotteiset hitsatut raudoituskomponentit.....	121
4.4.6	Kolmiulotteiset raudoituskomponentit ja -elementit.....	123
4.4.7	Raudoitusjärjestelmät	124
4.4.8	Raudoituksen tuenta.....	125
4.4.9	Raudoitus.....	128
4.4.10	Raudoitteiden asennus	128
4.5	Betonityöt	131
4.5.1	Yleistä	131
4.5.2	Betonimassan valinta rakenteittain	133
4.5.3	Valmisbetonin tilaus ja vastaanotto	135
4.5.4	Betonimassan kuljetus	136
4.5.5	Betonimassan siirrot työmaalla	141
4.5.6	Työmaalla betonointitöissä huomioonotettavia seikkoja	151

4.5.7	Betonitöiden työturvallisuus	152
4.5.8	Betonin valu ja tiivistys	156
4.5.9	Toimitetun betonin lujuustason määrittäminen työmaalla valettavilla koekappaleilla	168
5.	ELEMENTTIRAKENTAMINEN	173
5.1	Yleistä	173
5.2	Betonivalmisosat	174
5.3	Elementtien käsittely, nostot ja varastointi työmaalla	180
5.3.1	Nostokaluston valinta	180
5.3.2	Turvallisuus ja sijoittaminen	181
5.3.3	Nostureiden tarkastukset	181
5.3.4	Elementtien vastaanotto	182
5.3.5	Kuorman purku	183
5.3.6	Välivarastointi työmaalla	183
5.3.7	Nostoelimet	184
5.3.8	Nostoapuvälineet	184
5.3.9	Nostot	185
5.3.10	Henkilöstön pätevyys	186
5.4	Asentaminen	187
5.4.1	Asennustyösuunnitelma ja työmaatoimet	187
5.4.2	Asennuksen osapuolet	188
5.4.3	Asennusjärjestys ja rungon jäykistäminen	189
5.4.4	Asennustyön työturvallisuus	190
5.5	Saumaus	191
6.	BETONILATTIAT	199
6.1	Yleistä	199
6.2	Betonilattioiden rasitukset	199
6.3	Betonilattioiden laatuvaatimukset	200
6.2.1	Luokitusjärjestelmä	200
6.2.2	Laatutekijöiden määritysperusteet	202
6.4	Betonilattioiden perustyytit	203
6.5	Betonilattian rakenteelliset vaihtoehdot	205
6.4.1	Raudoitettu lattia	205
6.4.2	Kuitubetonilattia	205
6.4.3	Jännitetty maanvarainen betonilattia	206
6.6	Saumot	206
6.7	Betonilattioiden valumenetelmät	209
6.8	Betonilattioiden toteutus	211
7.	TALVIBETONOINTI	219
7.1	Johdanto	219
7.2	Talviolosuhteet	220
7.3	Talvibetonointiin varautuminen	221
7.4	Betonin lujuudenkehitys kylmissä olosuhteissa	222
7.4.1	Betonin jäätymisluku	223
7.4.2	Muotipurkuluku	224
7.4.3	Lämpötilan vaikutus betonin lujuuskehitykseen	225
7.4.4	Betonimassan lämpötila	227

7.5	Kylmissä olosuhteissa käytettävät betonit.....	228
7.6	Betonin lämpökäsittely	231
7.7	Betonin suojaus ja lämmitys.....	233
	7.7.1 Suojaustavat	233
	7.7.2 Lämmitysmenetelmät.....	234
7.8	Eri rakenteissa käytettävät menetelmät	243
7.9	Talvibetonointitoimenpiteet.....	247
	7.9.1 Talvibetonointisuunnitelma.....	247
	7.9.2 Betonin kuljetus ja siirrot	251
	7.9.3 Betonin jälkihoito kylmissä olosuhteissa	251
7.10	Kylmien olosuhteiden betonointivirheet.....	252
8.	ERIKOISMENETELMÄT	255
8.1	Liukuvalu	255
	8.1.1 Menetelmä	255
	8.1.2 Kalusto	256
	8.1.3 Betonointi	258
	8.1.4 Nostotyö ja mittaukset.....	259
	8.1.5 Betoni ja betonointi	260
	8.1.6 Liukubetonin käyttökohteita	261
8.2	Ruiskubetonointi.....	262
	8.2.1 Yleistä	262
	8.2.2 Ruiskubetonointimenetelmät.....	263
	8.2.3 Ruiskubetonin betoniteknologiaa	266
	8.2.4 Ruiskutus	267
	8.2.5 Ruiskubetonin käyttökohteita	272
	8.2.6 Standardit, määräykset ja ohjeet	272
	8.2.7 Kehitysnäkymiä	273
8.3	Vedenalainen betonointi.....	273
	8.3.1 Yleistä	273
	8.3.2 Contractor-menetelmä	274
	8.3.3 Vyörytysmenetelmä.....	277
	8.3.4 Uppobetonin käyttö	278
8.4	Kuitubetoni	278
	8.4.1 Teräskuitubetoni	279
	8.4.2 Polymeerikuitujen käyttö	279
	8.4.3 Kuitubetonin valmistus	280
	8.4.4 Kuidun laadun ja tyypin vaikutus betoniin	281
	8.4.5 Kuitujen sekoittaminen.....	281
9.	ERITYISRAKENTEET	283
9.1	Massiiviset rakenteet.....	283
	9.1.1 Massiivinen betonirakenne	283
	9.1.2 Kovettumisen aikaisiin lämpötiloihin vaikuttavat tekijät	284
	9.1.3 Massiivisiin betonirakenteisiin liittyviä ongelmia	285
	9.1.4 Toimenpiteet ongelmien välttämiseksi	287
9.2	Jännitetyt rakenteet.....	290
	9.2.1 Yleistä	290
	9.2.2 Jälkijännityksissä käytettävät materiaalit ja tarvikkeet	290
	9.2.3 Kuljetus ja varastointi	293

9.2.4	Jänteiden ja jänneraudoitteiden asennus	293
9.2.5	Jännitystyöt	294
9.2.6	Suojaustoimenpiteet (injektointi, rasvaus)	296
9.2.7	Injektointi	296
9.3	Liittorakenteet	298
9.3.1	Betoni-betoni liittorakenteet	299
9.3.2	Betoni-teräs liittorakenteet	301
9.4	Tiheästi raudoitettut rakenteet	303
9.4.1	Tiheä raudoitus	303
9.4.2	Raudoituksen suunnittelu	304
9.4.3	Betonimassan valinta	304
9.4.4	Betonointi	305
9.4.5	Tiivistys	305
9.4.6	Eräitä esimerkkejä	307
9.5	Kaltevat pinnat	307
9.6	Pintavalut	309
9.7	Puhdasvalupinnat	310
9.7.1	Yleistä	310
9.7.2	Betonimassa	311
9.7.3	Muotit ja työsaumat	312
9.7.4	Betonointi	313
9.7.5	Jälkikäsitely ja jälkihoito	315
9.7.6	Viimeistely ja jälkitoimet	316
9.8	Vedenpitävät rakenteet	316
9.8.1	Yleistä	316
9.8.2	Betonointi	317
9.8.3	Liikuntasaumot	318
9.8.4	Työsaumat	318
9.9	Itse tiivistyvä betoni	321
9.9.1	Ominaisuudet, käyttökohteet ja käytön rajoitukset	321
9.9.2	Betonilaadut	322
9.9.3	Valumenetelmät	323
9.9.4	Muotit	324
9.9.5	Betonointi ja jälkihoito	324
9.9.6	Betonin toimitukset	325
	KÄSITTEITÄ JA MÄÄRITELMIÄ	327
	KIRJALLISUUS	332
	LIITTEET	
	Liite 1: Betonityösuunnitelma	337
	Liite 2: Betonintisuunnitelma	349
	Liite 3: Pumpun pystytys- ja linjapumppauspöytäkirja	352
	Liite 4: Tukitelineen tarkastuspöytäkirja	353
	Liite 5: Betonin lujuuden kehittyminen sementtityypin, lujuudenarvosteluiän ja lujuusluokan mukaan	354

ILMOITTAJAHAKEMISTO

Ilmoitukset julkaisun lopussa.

Anstar Oy
Betroc Oy
Contesta Oy
Eurofins Expert Services Oy
Finnsementti Oy
Muottikolmio Oy
Peikko Finland Oy
Pielisen Betoni Oy
Rakennusbetoni ja Elementti Oy
Rakennustieto Oy
Rudus Oy
Suomen Betonilattiat Oy
Sweco Rakennetekniikka Oy
Swerock Oy
Tehan Oy